

VĚNOVÁNÍ	13
PŘEDMLUVA	19
ÚVOD	27
1. LIDSTVÍ NEBOLI NORMALITA A OPTIMALITA OSOBNOSTI	39
Východiska	40
Bio-psycho-sociální model člověka	41
Jsme druh hominidů	44
Proč o tom mluvíme?	45
Některé základní pojmy týkající se stavby a činnosti lidského mozku	46
Pojmy modulus a obvod	47
Plasticita mozku	49
Otisková období	51
Principy evoluční psychologie	54
Mozek a jeho činnost jako soubor modulů	57
Nový pohled na vztah mozku, psychiky a chování	57
Standardní model sociálních věd	58
Model navrhovaný evoluční psychologii	58
Pět principů evoluční psychologie	60
■ Proč o tom mluvíme?	66
■ Co zejména »očekávají«?	66
■ A co »očekávat« nemohou?	66

	Kultura	69
6	Základní součást, »jádro« kultura	70
	Klasická a jedna z moderních definic kultura	71
	Současný popis kultura	71
	■ Kultura jako všezahrnující fenomén	71
	■ Kulturní univerzálie	71
	Specifické znaky kultur	73
	Kultura jako výsledek učení	75
	Kultura jako soubor symbolů	76
	Vliv kultura na chování	76
	Kulturu lidé sdílejí	77
	Uspořádanost kultura	78
	Adaptivnost kultura	78
	Různé úrovně kultura	79
	Kulturní vliv na anatomii a tím i činnost mozku – přímý důkaz	84
	Soudobý popis vztahu genů, mozku, psychologie a kultura	86
	Vztah rodičů k nenarozenému dítěti	88
	Co je láska?	88
	Lze zjistit, zda rodiče své dosud nenarozené dítě milují?	89
	Ohrožené děti	90
	Vývoj poznávání, citového a morálního života	91
	Vývoj poznávání po narození	92
	Vývojové stupně poznávání	92
	Vývojové stupně citového života	93
	Emotivita	95
	Empatie	95
	Vývojové stupně morálního života	98
	Rozdíl mezi morálním uvažováním a morálním jednáním	101
	Vývoj teorie duševních stavů (theory of mind)	102
	Privilegované hypotézy malých dětí	103

Důsledky poškození poznávacích funkcí, citového i morálního života	105	7
Rozlišování zvuků	105	
Rozlišování tváří	106	
Rozlišování předmětů a lidí	106	
Rozlišování výsledků jednoduchých aritmetických operací	107	
Rozlišování předmětů podle velikosti, tvaru a barvy	107	
Rozlišování hlásek	108	
Zrakové vnímání	109	
Pozornost	109	
Emotivita	110	
Záměry a cíle	111	
Sebeuvědomování	111	6
Znalosti	112	
Myšlení	112	
Vazba mezi matkou a malým dítětem	114	6
Pokus M. Ainsworthové a jeho objevný význam	116	
Matka a dítě	117	
Lidská osobnost: geny – mozek – prostředí	122	
Geny a mozek	123	
■ Stavba a funkce mozku	124	
■ Geny a činnost mozku	125	
Definice osobnosti	126	
Pětirozměrový a sedmirozměrový model osobnosti	127	
■ Pětirozměrový model osobnosti	127	
■ Sedmirozměrový model osobnosti (Cloninger a kol., 1993)	130	
Čtyři rozměry temperamentu	131	
Tři rozměry charakteru	132	
Abraham Maslow a lidská autonomie	134	
Geny a osobnost	135	
■ Variabilita	136	
■ Dynamické a stabilní modely osobnosti	137	

Lidská normalita a optimalita	141
■ Pět teoretických pohledů na normalitu	141
■ Praktický pohled na lidskou normalitu	144
■ Určení lidské psychosociální normality	146
Optimalita	146
■ Vývoj lidské optimality (teorie Margaret Donaldsonové)	146
»Evoluční« normalita a »kulturní« normality	149
Nejsme zastánci postmoderního relativismu	152
Paradox normality	152
2. DESTRUKTIVITA NEBOLI SCHOPNOST NIČIT	155
Destruktivita neboli schopnost ničit	156
Destruktivita a svoboda	157
Násilné chování	164
Afektivní a predátorská agrese	167
Násilné chování a dědičnost	167
■ Podíl dědičnosti a prostředí na agresivitě, násilném chování a dalších antisociálních rysech ...	169
Násilné chování a činnost mozku	170
■ Funkční vyšetření mozku vražů	171
■ Afektivní a predátorští vrazi	172
■ Opatrnost při výkladu dat	172
■ Činnost mozku u násilně se chovajících pacientů se zřejmou duševní chorobou	173
Vývoj agresivity a násilného chování od dětství do rané dospělosti	175
Násilné chování u mužského pohlaví	179
Ozbrojená mládež	181
Násilné chování v dospělosti	181
Některé poruchy dětského věku a dospívání doprovázené nápadnou agresivitou	183
Opoziční porucha neboli opoziční vzdorovité chování (Antisociální) porucha chování v dětství a v dospívání (conduct disorder)	184
	186

■ Příčiny (antisociální) poruchy chování v dětském věku a v dospívání	188
■ Agresivní chování dětí	190
■ Pravděpodobnost budoucího antisociálního chování chlapců	190
■ Chování dětí a dospívajících s (antisociální) poruchou chování v dospělosti	191
Syndrom poruchy pozornosti s hyperaktivitou	192
■ Příčiny vzniku ADHD	193
■ ADHD ohrožuje jak nositele poruchy, tak jejich okolí	195
Poruchy osobnosti	196
Poruchy osobnosti – kategorie a rozměry	200
Výskyt poruch osobnosti	201
Příčiny vzniku poruchy osobnosti	202
■ Antisociální chování dospělých lidí: mikroúroveň a makroúroveň	204
■ Porucha osobnosti charakterizovaná krajní touhou po moci	205
Deprivanti a poruchy osobnosti	206
■ Deprivanti nejsou lidé nemocní, ani lidé s poruchou osobnosti v lékařském smyslu slova	206
■ Vysoce destruktivní ofenzivní deprivant činný na makroúrovni	207
Příčiny destruktivity – úvod	210
Rodiče a děti	211
■ Pokusy Harlowovy skupiny	212
■ Ovlivnění plasticity mozku	216
■ Rozšíření teorie vazby	217
Vztah rodičů k dětem: dědičnost, sdílené a nesdílené prostředí ve vztahu k antisociálnímu chování dospívajících	218
■ Antisociální chování a vztah rodičů k dítěti	221
■ Antisociální chování adoptivních dětí	224
■ Porušené rodičovství – jeden z nejzákladnějších sociálních a zdravotních problémů současnosti	225

✧	Násilí v rodině, zneužívání dětí	225
	■ Cyklus násilného chování v rodinách	227
	■ Frekvence násilí v rodinách	227
	■ Začátek cyklu násilí	228
	■ Průběh domácího násilí	229
	■ Povědomí o násilí v rodinách	229
	■ Děti vystavené opakovanému rodinnému násilí v průběhu dospívání a v dospělosti	231
	■ Zneužívání dětí	232
✧	Šikana, viktimizace, posttraumatická stresová porucha	241
	■ Šikana	241
	■ Viktimizace	247
	■ Posttraumatická stresová porucha	250
	Alkohol a drogy	257
	■ Chemická závislost jako chronické, recidivující onemocnění	260
	■ Příležitostné a opakované užití psychoaktivní látky	261
	■ Psychoaktivní látky a mozkový »systém odměny«	261
	■ Drogy z evolučního hlediska	262
	■ Drogy a nezletilé těhotné ženy	264
	■ Nikotin, alkohol a drogy a mozek nenarozených dětí	264
	■ Zneužívání drog, alkoholu a násilné chování	266
	Bída, nadměrné bohatství a duševní zdraví	270
	■ Těžké hladovění těhotných žen nepříznivě ovlivňuje mozek jejich nenarozených dětí, což se projeví až po jejich narození	272
✧	■ Vztah chudoby a duševního zdraví dětské populace	273
	■ Index rizika	276
✧	■ Duševní zdraví a chování dětí a život v relativně nadměrném bohatství	276
	Hromadné sdělovací prostředky a násilí	278
	■ Rádi bychom předešli nedorozumění	281
✧	■ Vliv televizního násilí na děti a dospívající	283
	■ Vztah televizního násilí a násilí v reálném životě	289
	■ Samoučelnost násilí v televizním zpravodajství	290

■ Americká psychologická společnost a televizní násilí před Senátem USA	291	11
■ Co dodat?	292	
Sebevraždy	293	
■ Důvody sebevražd v České republice	294	*
■ Sebevražedné chování	295	*
3. ODOLNOST	303	
Odolné děti	304	*
Klíč normality neboli lidství	306	
Odolnost: individuální charakteristiky	308	
Odolnost: příznivé vlivy prostředí	310	
DODATKY	315	
Poznámky	316	
Literatura	367	
Autoři	389	